

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**NAMANGAN MUHANDISLIK-QURILISH
INSTITUTI**

NamMQI
O'quv-uslubiy boshqarma
№ 608
«03» 07 2024 y.

“TASDIQLAYMAN”
Namangan muhandislik-
qurilish instituti rektori
Sh. Ergashev
2024 yil 03.07

**METROLOGIYA, STANDARTLASHTIRISH VA
SERTIFIKATLASHTIRISHNING HUQUQIY
ASOSLARI**

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 700 000 – Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta'lim sohasi: 710 000 – Muhandislik ishi
Ta'lim yo'nalishi: 60711300 – Metrologiya, standartlashtirish va mahsulot
sifati menejmenti (tarmoqlar bo'yicha)

Fan/modul kodi MSSHA 2.305	O'quv yili 2024-2025	Semestr(lar) 3	ECTS - kreditlar 5
Fan/modul turi Tamlov	Ta'lim tili O'zbek	Hafizadagi dars soatlari 5	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashning huquqiy asoslari	75 (45/30)	75	150

2. Fanning mazmuni

2.1 Fanni o'qitish maqsadi va vazifalari
Fanni o'qitishdan maqsad – metrologiya, standartlashtirish va sifatni boshqarish (tarmoqlar bo'yicha) yo'nalishi bo'yicha ta'lim olayotgan talabalarda tegishli faoliyat sohalarning qonuniy va huquqiy asoslari bo'yicha zarur va etarli bo'lgan bilimlarni shakllantirish hisoblanadi.

Fanning vazifasi – uni o'rganuvchilarga:
– ijtimoiy turmushda huquqiy ongning tutgan o'rnini ko'rsata bilish bo'lib, o'z doirasiga xalq xo'jaligida hamda sanoatning turli tarmoqlarida, xususan metrologiya ta'minot va xizmat, standartlashtirish, yangi standartlarni, texnik reglamentlarni va texnologiyalarni tadqiq etish, mahsulotlar va xizmatlarni sertifikatlashda hamda shu sohalar bo'yicha davlat nazoratini amalga oshirishda qonun ustivorligini ta'minlash, shaxslarning huquq va majburiyatlarini qonuniy asosda o'rgatish.

Fanning asosiy vazifasi ijtimoiy turmushda huquqiy ongning tutgan o'rnini ko'rsata bilish bo'lib, o'z doirasiga xalq xo'jaligida hamda sanoatning turli tarmoqlarida, xususan metrologiya ta'minot va xizmat, standartlashtirish, yangi standartlarni va texnologiyalarni tadqiq etish, mahsulotlar va xizmatlarni sertifikatlashda hamda shu sohalar bo'yicha davlat nazoratini amalga oshirishda qonun ustivorligini ta'minlash, shaxslarning huquq va majburiyatlarini qonuniy asosda belgilash masalalarini ham kiritgan.

2.2 Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

Fan tarkibi mavzulari:

1-mavzu. Kirish. Fanning maqsad va vazifasi. Fanning tuzulmasi maqsad va vazifalari hamda fanning boshqa fanlar bilan aloqadorligi. Huquqiy madaniyat va ong masalalari. Asosiy yuridik atamalar va tushunchalar.
2-mavzu. Ijtimoiy turmush va huquqiy ongning uzviy bog'liqligi. Huquqiy usturma tarkibida huquqiy ongning o'rnini. Huquqiy ongning amaliy funksiyasi. Huquqiy ong elementlari.
3-mavzu. Subyektlarning orasidagi tuziladigan shartnomalar haqida.

Shartnoma madaniyati va intizomi to'g'risida.

4-mavzu. O'zbekiston Respublikasi fuqarolik kodeksi. O'zbekiston Respublikasining xo'jalik yurituvchi sub'ektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to'g'risida qonuni.

5-mavzu. Faoliyatga tegishli bo'lgan qonunlar. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirish faoliyati asoslanadigan va uzviy bog'liq

bo'lgan Respublika qonunlari.

6-mavzu. Tovar belgilari va xizmat ko'rsatish belgilari haqida; Informasiya haqida; Alohida muhofaza etiladigan tabiiy hududlar haqida.

7-mavzu. Standartlashtirish haqida; Metrologiya haqida; Mahsulotlar va xizmatlarni sertifikatlashtirish haqida.

8-mavzu. EHM lari uchun yaratilgan dasturlar va ma'lumotlar bazalarining huquqiy himoyasi to'g'risida.

9-mavzu. Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida; Xo'jalik sub'ektlarining faoliyatini davlat nazorati to'g'risida.

10-mavzu. Oziq ovqat mahsulotlarining sifati va havfsizligi to'g'risida. Davlat xaridlari to'g'risida.

11-mavzu. O'zbekiston Respublikasining "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida"gi Qonuni.

12-mavzu. O'zbekiston Respublikasining "Muvofiglikni baholash to'g'risida"gi Qonuni.

13-mavzu. Texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish, sertifikatlashtirish va metrologiya tizimlarini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida.

14-mavzu. Muvofiglikni baholash tizimini yanada takomillashtirish va sinov laboratoriyalari kompleksini rivojlantirish to'g'risida.

15-mavzu. Muvofiglikni baholash organlarini akkreditatsiya qilish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida.

16-mavzu. Yuridik va jismoniy shaxslarning elektr energiyasi, tabiiy gaz, ichimlik va issiq suvni hisobga olish uskunalarni (hisoblagichlarni) echish, qiyoslashdan o'tkazish va o'rnatish bo'yicha davlat xizmatlari ko'rsatishning ma'muriy reglamentlari to'g'risida.

17-mavzu. O'zbekiston Respublikasida o'lcham birliklarini qo'llash to'g'risida.

18-mavzu. O'zbekiston Respublikasida ishlab chiqariladigan tovarlarga shtrixli kodlashni joriy etish to'g'risida.

19-mavzu. Metrologiya tekshiruvidan o'tkazilishi lozim bo'lgan o'lchov vositalari turkumlarining ro'yxatini tasdiqlash to'g'risida.

20-mavzu. O'zbekiston Respublikasi Milliy sertifikatlashtirish tizimida ishlar va xizmatlarga haq to'lash qoidalarini tasdiqlash to'g'risida.

21-mavzu. Ushbu sohada jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlari bilan ishlash tartibi to'g'risida.

22-mavzu. Korupsiyaga qarshi kurashish va kasbiy odob-ahloq qoidalari.

23-mavzu. Jismoniy va yuridik shaxslar shikoyati ustida ishlash. Subyektlarning jismoniy va yuridik shaxslar xatti-harakatidan noroziliklarini bildirish. Shikoyat, arznomalar va da'vo arizalari xususida.

2.3. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsifalar

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jibovlangan auditoriyada mashg'ulotlarni tashkil etishda talabalarni guruhlariga bo'lib,

ekspertli tahlil qilish va baholash, munozaralar yuritish, aqliy huquq, muammoli vaziyatlarini hal qilish, muayyan mahsulotning sifat ko'rsatkichlarini aniqlash va tahlil qilish, mahsulot jarayonlarining sifat ko'rsatkichlarini aniqlash va baholash usullarini o'rganish, sifat boshqaruvi va menejment tizimi hujjatlarini va tizimlarini tekshirish, natijalarini rasmiylashtirishga e'tibor qaratiladi.

Amaliy mashg'ulot bo'yicha quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. O'zbekiston Respublikasi ma'muriy javobgarlik kodeksi.
2. O'zbekiston Respublikasining xo'jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining shartnomaviy-huquqiy bazasi to'g'risida qonuni.
3. Iste'molchilarning huquqlarini himoya qilish to'g'risida.
4. Fuqarolarning murojaatlari to'g'risida.
5. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirish sohalarida qonun buzariq uchun jarima solish tartiblari.
6. Shartnoma-kontraktlar tuzish bo'yicha amaliy mashg'ulot.
7. Davo arizalari yozish tartiblari.

8. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirishning bozor iqtisodiyoti sharoitida ahamiyati.

9. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirish bo'yicha xalqaro va hududiy kelishuvlar va munosabatlar.

10. Metrologiya, standartlashtirish, sertifikatlashtirish va sifatni boshqarishning qonuni va me'yoriy asoslari.

11. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirishning davlat miqyosidagi tashkiliy tuzilmasi, me'yoriy hujjatlarini, xalqaro va shu jumladan standartlashtirish, metrologiya va sertifikatlashtirish davlatlararo (MGS) kengashi ishlari va hujjatlarini bilan tanishib chiqish va o'rganish.

12. O'zbekiston Respublikasining "Oziq-ovqat mahsulotlari sifati va xavfsizligi to'g'risida"gi qonuni.

13. O'zbekiston Respublikasining "Texnik jihatdan tartibga solish to'g'risida"gi qonuni.

14. O'zbekiston Respublikasining "Muvofiqlikni baholash to'g'risida"gi qonuni.

15. Metrologiya, standartlashtirish va sertifikatlashtirish sohalarida qonun buzariqlarining oldini olish choralarini.

2.4. Laboratoriya ishlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

O'quv rejalari laboratoriya ishlari kiritilmagan.

2.5. Kurs ishi (loyihasi) bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

O'quv rejalari kurs ishlari kiritilmagan.

2.6. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan topshiriqlar:

1. Metrologiya, texnik jihatdan tartibga solish sohasida xorijiy davlatlarning qonunchiligi.
2. Standartlashtirish sohasida xorijiy davlatlarning qonunchiligi.
3. Sertifikatlashtirish sohasida xorijiy davlatlarning qonunchiligi.
4. Standartlashtirishni rivojlantirish tamoyillari.
5. Texnik jihatdan tartibga solish tizimini rivojlantirish tamoyillari.
6. Metrologik faoliyatni rivojlantirish tamoyillari.

7. Respublikaga olib kiritilayotgan mahsulotlarni rasmiylashtirish tartiblari.
8. MDH hududida metrologiya, texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish va sertifikatlashtirish faoliyatining qonuniy asoslari.
9. Sifatni boshqarishning huquqiy va nazariy asoslari.
10. Davlat standartlarini ishlab chiqish tartibi

3. Fan o'qitishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- metrologiya, o'lchash, metrologik ta'minot, metrologik xizmat, o'lchashlar xatoligi, standart, standartlashtirish, texnik jihatdan tartibga solish, texnik reglament, sertifikat va sertifikatlashtirish faoliyatiga aynan tegishli bo'lgan qonunlar va ularning mazkur faoliyatni amalga oshirishdagi tutilgan o'rni haqida *tasavvurga ega bo'lishi*;
- kundalik hayotda va umumiy ishlab chiqarish tizimlarida qonun ustivorligini ta'minlashda ishtirok etish;

- metrologiya, texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish va sertifikatlashtirish faoliyatiga tegishli bo'lgan asosiy yuridik atamalar va tushunchalarni izoblay *olishi*;

- ijtimoiy va kundalik faoliyatni faqat tegishli qonunlarga suyangan va ularga to'liq rioya qilgan holda davom ettirish.

- fuqarolik burchlari va majburiyatlarini to'la his qilish *ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak*;

- metrologiya, texnik jihatdan tartibga solish, standartlashtirish va sertifikatlashtirish faoliyatiga tegishli bo'lgan asosiy yuridik qonun va hujjatlar, ijtimoiy va kundalik faoliyatni faqat tegishli qonunlarga suyangan va ularga to'liq rioya qilgan holda davom ettirish *malakasiga ega bo'lishi kerak*.

4. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;
- jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil muhohada yuritish va nazorat uchun berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha test savollariga javob berish..

6. Adabiyotlar

6.1. Asosiy adabiyotlar

1. Rampsad, Hubert K. Total Quality Management. Springer, 2001. -252 p.
2. Ismatullayev P.R., Axmedov B.M., Matyakubova P.M., Xamrokulov G.X., Turayev Sh.A. Sifat menejmenti tizimi va uni sertifikatlashtirish. Darslik. Toshkent. Sano-standard, 2014. - 330 b.

3. Абдуллаев А.А., Авекян П.Г. и др. Основы стандартизации, сертификации, метрологии и управление качеством продукции. Учебное пособие. Ташкент, ТашГУ, 2002. -287с.
4. Исмаилов П.Р., Матякубова П.М., Гураев Ш.А. Метрология, стандартизация и сертификация. Дарелик, Т.: Lesson-Press, 2015. – 423 б.
5. Дадажонов А., Абдуллаев С., Аскарнов Ж. Шартнома ва талабнома – даво муносабатларига оид ҳужжатлардан намуналар. Ўқув кўланма. Тошкент, «Ўзбекистон» 2018.
6. G.K.Vijayaraghavan., R.Rajaran., Engineering Metrology and Measurements., For 5th Semester Mechanical and Automobile Engineering (As per the Latest Anna University Syllabus – Reg.,2008.

6.2. Qo'shimcha adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining lavozimiga kirishish tantanali marosimiga bag'ishlangan Oliy Majlis palatalarining qo'shma majlisidagi nutqi. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. – 56 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilganining 24 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruza 2016 yil 7 dekabr. – T.: "O'zbekiston" NMIU, 2016. – 48 b.
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: "O'zbekiston" NMIU, 2017. – 488 b.
4. Sohaga tegishli O'zbekiston Respublikasi qonunlari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari.

6.3. Axborot manbalari

5. <http://www.vniims.ru>
6. www.standart.uz
7. www.vniims.ru
8. www.gov.uz
9. www.lex.uz

7.	Fan dasturi Namangan mihandislik-qurilish instituti Kengashining 2024 yil " " dagi -sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan
8.	Fan(modul) uchun ma'sular: H.Qirg'izov-NamMQI Metrologiya va standartlashtirish" kafedrasining dotsenti, t.f.n.
9.	Taqrizchilar: A.Botirov – NamMQI Mashinasozlik texnologiyasi kafedrasining dotsenti, t.f.n.; X. Urinov - Qishloq xo'jaligi mahsulotlari sifatini baholash DM Namangan filiali rahbari.